

การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3*
MANAGEMENT TOWARDS EXCELLENCE FOR MORAL SCHOOLS
UNDER THE OFFICES OF SAKONNAKHON PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

ยลดา หมายมั่น¹ และ พนายุทธ เชยบาล²

Yonlada Maiman¹ and Panayuth Choeibal²

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udonthani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: yonlada1992naka@gmail.com, choeybal@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม และ 2) หาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 และการสังเกต จำนวน 1 โรงเรียน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ระยะที่ 2 หาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 3 โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ 2) วิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้รับการยืนยันว่าใช้ได้ ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ

* Received 29 September 2025; Revised 17 October 2025; Accepted 22 October 2025

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, โรงเรียนคุณธรรม, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

Abstract

The purposes of this research were 1) to study management excellence practices; Manage moral schools and 2) to find management for excellence for moral schools under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3. The research methodology is qualitative research. The researcher had conducted the research into two stages; as follows, Stage 1: Study of excellent practices of management of moral schools under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3 by in-depth interviews with school administrators and teachers working in schools with excellent practices of management of moral schools under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3 and there was observed one school where was selected by purposive sampling tools used It is an interview and observation type and analyze content data. Stage 2: Finding management to excellence for moral schools under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3 by connoisseurship with nine experts who came from the purposive sampling. The data analysis was analyzed by content analysis.

The findings of the study were as follows: 1) Excellent operational practices of ethical school management under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3 consisted of 4 areas and 24 methods. 2) Management methods for excellence for moral schools under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3 consisted of 4 areas and 24 methods.

Keywords: Management, Moral Schools, under the Offices of Sakonnakhon Primary Educational Service Area 3

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 ได้มี

แนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 100) จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองทำให้องค์การต่าง ๆ ทุกประเทศทั่วโลกต้องแข่งขันกันเพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (ภารดี อนันต์นาวิ, 2551: 184) การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องเป็นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตสอดคล้องกับความต้องการของบุคคลและสังคมก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลง ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 54 บัญญัติว่า หน้าที่รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ รัฐต้องให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 14)

สังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตด้านคุณธรรมจริยธรรมและมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วผ่านยุคดิจิทัล ทำให้วัฒนธรรมของความเป็นไทยไม่สามารถแสดงบทบาทที่ชัดเจน ขณะเดียวกันสังคมไทยก็เผชิญกับความเสื่อมด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสะท้อนได้จากคนในสังคมที่มีการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหามากขึ้น ส่งผลให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมลดน้อยลง (จักรี วงศ์อักษรสิทธิ์, 2562: 2) คุณธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนการพัฒนาคุณธรรมให้กับเยาวชนของชาติ จำเป็นต้องดำเนินการจัดทำ “โครงการโรงเรียนคุณธรรม” ตามแนวทางมูลนิธิยุวสถิรคุณเพื่อพัฒนาโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตระหนักรู้ และมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีและสร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดี รวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรม โดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรมขึ้น เพื่อมุ่งปลูกฝังให้ผู้บริหาร ครูนักเรียนและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการปลูกฝังคุณธรรม (มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560: 22) รูปแบบของโรงเรียนคุณธรรมเป็นเรื่องที่ง่าย และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้จริง โดยหลักการของโรงเรียนคุณธรรมสามารถนำไปใช้ได้กับโรงเรียนในทุกศาสนาช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน “ลดลง” และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ “เพิ่มขึ้น” ซึ่งนับเป็นการพัฒนาเยาวชนผู้ปกครองและชุมชนได้อย่างยั่งยืน (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560: 1)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ได้ตระหนักถึงความสำคัญว่า โครงการโรงเรียนคุณธรรมเป็นโครงการที่ดี โดยมอบหมายให้กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายและให้โรงเรียนในสังกัดทุกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการทั้งหมด แต่ยังพบว่าการพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร ผู้บริหารยังขาดความเข้าใจในการพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรม จึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมสนับสนุนเสริมแรงให้แก่ผู้ปฏิบัติ สร้างกลไกการมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียน นิเทศ ติดตามการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนคุณธรรม กระตุ้นให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีทักษะในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม บทบาทเหล่านี้ส่งผลให้การพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมประสบความสำเร็จ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3, 2565: 1)

จากเหตุผลดังที่ได้กล่าวถึง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3
2. เพื่อหาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัยตามการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกต โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1.1 การคัดเลือกการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกแหล่งข้อมูลที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จำนวน 1 โรงเรียน โดยเป็นโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรมที่โดดเด่นมีปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง และเป็นที่ยอมรับ เก็บข้อมูล

โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แน่นอน โดยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจนกว่าจะได้รับข้อมูลที่อิมตัวร่วมกับการสังเกต ใช้หลักการเลือกตัวอย่างแบบมีกฎเกณฑ์ (Criterion Sampling) โดยได้ยึดแนวคิดของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560: 7 - 9) มาสรุปเป็นองค์ประกอบในการศึกษา จำนวน 4 ด้าน คือ 1) ด้านโรงเรียน 2) ด้านผู้บริหาร 3) ด้านครู และ 4) ด้านนักเรียน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสังเกต (Observation)

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยปฏิบัติตามระเบียบวิธีวิจัยทุกขั้นตอน ผู้วิจัยลงสัมภาษณ์และสังเกตภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ การจัดทำข้อมูล ได้แก่ การลดทอนข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และนำเอาข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ มาเขียนรายงานข้อมูลตามแนวทางการวิเคราะห์การวิจัยเชิงคุณภาพ (สุรางค์ จันทวานิช, 2561: 128 - 155)

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยจากข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) และแบบสังเกต (Observation Form) โดยสรุปด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยวิธีการและใช้บรรยาย จากนั้นอภิปราย สรุปผล เพื่อหาข้อสอดคล้องกับทฤษฎีและนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

2. ระยะที่ 2 หาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

2.1 การเลือกผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมโครงการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 จำนวน 9 คน ซึ่งมาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อเข้าร่วมการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์หรือผู้ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมโครงการโรงเรียนคุณธรรม จำนวน 3 คน ผู้บริหารหรือหัวหน้างาน จำนวน 3 คน และครู จำนวน 3 คน

2.2 การหาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม

การหาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยใช้ข้อค้นพบจากการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3 ในระยะที่ 1 โดยใช้การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบยืนยันข้อมูล และแบบบันทึกการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.1 ผู้วิจัยส่งแบบยืนยันข้อมูลวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3 ซึ่งเป็นข้อที่มาจากข้อค้นพบในระยะที่ 1 ให้กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เพื่อยืนยันข้อมูล แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบยืนยันที่ได้รับคืน

2.3.2 ผู้วิจัยกำหนด วัน เวลา สถานที่ ในการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship)

2.3.3 ผู้วิจัยดำเนินการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) โดยนำเสนอแบบยืนยันข้อมูลวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3 เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญร่วมกันยืนยันข้อมูลและหาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3

2.3.4 ประมวลผลการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และนำข้อสรุปไปปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) สรุปตามประเด็นตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3 จากผู้ที่เกี่ยวข้องและเชี่ยวชาญการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมในสถานศึกษา จำนวน 9 คน ซึ่งกำหนดเกณฑ์ที่เห็นด้วยร้อยละ 50.00 ขึ้นไป ของผลกรยืนยันข้อมูลวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประเมินศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ ดังนี้

1. ด้านโรงเรียน มี 7 วิธีการ ได้แก่ 1) โรงเรียนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมปลอดภัย สร้างศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแหล่งเรียนรู้ปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน 2) โรงเรียนจัดทำแผนปฏิบัติการโรงเรียนคุณธรรม และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีแบบแผน 3) โรงเรียนกำหนด

คุณธรรมอัตลักษณ์ร่วมกับทุกฝ่ายในโรงเรียนและให้บุคลากรปฏิบัติตาม 4) โรงเรียนจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านคุณธรรมและเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ 5) โรงเรียนสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม โดยนำนักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานกับโรงเรียนใกล้เคียงและนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมธรรมะเป็นประจำทุกปี 6) โรงเรียนผ่านการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสจากภาครัฐ โดยดำเนินการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการประเมิน และ 7) โรงเรียนสร้างการยอมรับด้วยการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว และได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรม

2. ด้านผู้บริหาร มี 4 วิธีการ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความรู้ด้านคุณธรรม โดยเป็นวิทยากรและเป็นผู้นำด้านคุณธรรมให้แก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 2) ผู้บริหารจัดทำโครงสร้างการบริหารงานด้านคุณธรรม โดยสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมร่วมพลังสร้างคนดี ภายใต้กระบวนการ PDCA อย่างเป็นระบบ 3) ผู้บริหารปฏิบัติงานตามคู่มือและแนวปฏิบัติของโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีความโปร่งใส โดยเผยแพร่ผลงานของโรงเรียนด้านคุณธรรม ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อออนไลน์ และ 4) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และได้รับการยอมรับจากสังคมด้านครูชนคนคุณธรรมและด้านต่าง ๆ

3. ด้านครู มี 7 วิธีการ ได้แก่ 1) ครูมีความเข้าใจด้านคุณธรรม โดยผ่านการอบรมจากหน่วยงานต้นสังกัด พร้อมทั้งศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่เป็นต้นแบบและลงมือปฏิบัติจริงในโรงเรียน 2) ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ นำไปบูรณาการกับคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลด้านคุณธรรมอย่างหลากหลาย และนำไปปรับปรุงพัฒนานักเรียน 3) ครูประชุมร่วมกับผู้บริหาร และนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจและดำเนินการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน สร้างแกนนำครูนักเรียนในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมอัตลักษณ์ในโรงเรียน 4) ครูสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย จัดนิทรรศการแสดงผลการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ 5) ครูมีผลงานและจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้นำเสนอผลงานการพัฒนาคุณธรรมอัตลักษณ์ร่วมกับบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษา 6) ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านความพอเพียง ความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย และ 7) ครูทุกคนได้รับการยอมรับและเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม โดยได้รับรางวัลด้านครูชนคนคุณธรรมและด้านต่าง ๆ ตั้งแต่รางวัลระดับสถานศึกษาจนถึงระดับประเทศ

4. ด้านนักเรียน มี 6 วิธีการ ได้แก่ 1) นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมอัตลักษณ์ โดยการประชุมระดมสมองกับผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนเพื่อค้นหาและปฏิบัติตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน 2) นักเรียนจัดทำโครงการคุณธรรมอย่างอิสระตาม

คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน จัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานในรูปแบบเอกสาร แผ่นพับ ไลน์กลุ่มแต่ละชั้นเรียน และเพชฌัญชี่ของโรงเรียน 3) นักเรียนปฏิบัติตามคุณธรรมอัตลักษณ์ ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ตามที่สถานศึกษากำหนด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของนักเรียนทั้งหมด ได้รับรางวัลต่าง ๆ จนเป็นที่การยอมรับของชุมชน 4) นักเรียนเป็นผู้มีอุดมการณ์ มีความรับผิดชอบต่องานจนสำเร็จ กล้าแสดงออก รวมทั้งเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีนำเสนอผลงานด้านคุณธรรมกับโรงเรียนเครือข่ายคุณธรรมอย่างมุ่งมั่นและตั้งใจ 5) นักเรียนจัดตั้งกลุ่มตามความสนใจในการจัดทำโครงการคุณธรรมภายใต้คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน นักเรียนแกนนำขยายผลการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านคุณธรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และ 6) นักเรียนในโรงเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนเพิ่มขึ้น และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ระยะที่ 2 หาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า มี 4 ด้าน 24 วิธีการ ดังนี้

1. ด้านโรงเรียน มี 7 วิธีการ ซึ่งได้จากการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ว่าใช้ได้อย่างน้อย 100.00 ทุกวิธีการ ได้แก่ 1) โรงเรียนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมปลอดภัย สร้างศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแหล่งเรียนรู้ปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน 2) โรงเรียนจัดทำแผนปฏิบัติการโรงเรียนคุณธรรม และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีแบบแผน 3) โรงเรียนกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ร่วมกับทุกฝ่ายในโรงเรียนและให้บุคลากรปฏิบัติตาม 4) โรงเรียนจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านคุณธรรมและเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ 5) โรงเรียนสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม โดยนำนักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานกับโรงเรียนใกล้เคียงและนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมธรรมะเป็นประจำทุกปี 6) โรงเรียนผ่านการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสจากภาครัฐ โดยดำเนินการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการประเมิน และ 7) โรงเรียนสร้างการยอมรับด้วยการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาวและได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรม

2. ด้านผู้บริหาร มี 4 วิธีการ ซึ่งได้จากการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ว่าใช้ได้อย่างน้อย 100.00 ทุกวิธีการ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความรู้ด้านคุณธรรม โดยเป็นวิทยากรและเป็นผู้นำด้านคุณธรรมให้แก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 2) ผู้บริหารจัดทำโครงสร้างการบริหารงานด้านคุณธรรม โดยสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม รวมพลังสร้างคนดี ภายใต้กระบวนการ PDCA อย่างเป็นระบบ 3) ผู้บริหารปฏิบัติงานตามคู่มือและแนวปฏิบัติของโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีความ

โปร่งใส โดยเผยแพร่ผลงานของโรงเรียนด้านคุณธรรม ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อออนไลน์ และ 4) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และได้รับการยอมรับจากสังคม ด้านครูชนคนคุณธรรมและด้านต่าง ๆ

3. ด้านครู มี 7 วิธีการ ซึ่งได้จากการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ว่าใช้ได้อย่างละ 100.00 ทุกวิธีการ ได้แก่ 1) ครูมีความเข้าใจด้านคุณธรรม โดยผ่านการอบรมจากหน่วยงานต้นสังกัด พร้อมทั้งศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่เป็นต้นแบบและลงมือปฏิบัติจริงในโรงเรียน 2) ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ นำไปบูรณาการกับคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลด้านคุณธรรมอย่างหลากหลายและนำไปปรับปรุงพัฒนานักเรียน 3) ครูประชุมร่วมกับผู้บริหาร และนักเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจและดำเนินการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน สร้างแกนนำครูนักเรียนในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมอัตลักษณ์ภายในโรงเรียน 4) ครูสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย จัดนิทรรศการแสดงผลการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ 5) ครูมีผลงานและจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงานการพัฒนาคุณธรรมอัตลักษณ์ร่วมกับบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษา 6) ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านความพอเพียง ความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย และ 7) ครูทุกคนได้รับการยอมรับและเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม โดยได้รับรางวัลด้านครูชนคนคุณธรรมและด้านต่าง ๆ ตั้งแต่รางวัลระดับสถานศึกษาจนถึงระดับประเทศ

4. ด้านนักเรียน มี 6 วิธีการ ซึ่งได้จากการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้รับการยืนยันจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ว่าใช้ได้อย่างละ 100.00 ทุกวิธีการ ได้แก่ 1) นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมอัตลักษณ์ โดยการประชุมระดมสมองกับผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนเพื่อค้นหาและปฏิบัติตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน 2) นักเรียนจัดทำโครงงานคุณธรรมอย่างอิสระตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน จัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานในรูปแบบเอกสาร แผ่นพับ โฉนดกลุ่มแต่ละชั้นเรียน และเฟสบุ๊กของโรงเรียน 3) นักเรียนปฏิบัติตามคุณธรรมอัตลักษณ์ ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ตามที่สถานศึกษากำหนดไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของนักเรียนทั้งหมด ได้รับรางวัลต่าง ๆ จนเป็นที่ยอมรับของชุมชน 4) นักเรียนเป็นผู้มีอุดมการณ์ มีความรับผิดชอบต่อการทำงานจนสำเร็จกล้าแสดงออกรวมทั้งเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีนำเสนอผลงานด้านคุณธรรมกับโรงเรียนเครือข่ายคุณธรรมอย่างมุ่งมั่นและตั้งใจ 5) นักเรียนจัดตั้งกลุ่มตามความสนใจในการจัดทำโครงงานคุณธรรมภายใต้คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน นักเรียนแกนนำขยายผลการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านคุณธรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และ

6) นักเรียนในโรงเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนเพิ่มขึ้น และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโรงเรียน 2) ด้านผู้บริหาร 3) ด้านครู และ 4) ด้านนักเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมในสถานศึกษานั้น โรงเรียนมีความพร้อมในการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่ดี จัดทำแผนพัฒนาด้านคุณธรรมที่เป็นระบบต่อเนื่อง ผู้บริหารพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ทางด้านโรงเรียนคุณธรรม กำหนดนโยบายแผนพัฒนาและระบบการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมที่เป็นไปตามคู่มือโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ครูมีการวางแผนการจัดกิจกรรมและดำเนินการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ นักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม และเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนอื่นและแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับปัญญาเดช พันธวัฒน์ (2560: 169) ได้ศึกษาเรื่องการติดตามประเมินผล และสังเคราะห์องค์ความรู้โครงการโรงเรียนคุณธรรมในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า โครงการประสบผลสำเร็จตามตัวชี้วัดในการประเมินโดยด้านบริบท โครงการมีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน มีความต่อเนื่องของกิจกรรมหลักในการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม ด้านปัจจัยนำเข้าความพร้อมของทรัพยากร ในการดำเนินงานส่งผลให้เกิดความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการวางแผนงานตาม “คุณธรรมเป้าหมาย” และวางแผนในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน “คุณธรรมอัตลักษณ์” ด้านกระบวนการ กระบวนการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่องในแต่ละกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้และสามารถถ่ายทอดสู่ผู้อื่นได้ มีการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนาปรับปรุงใช้เป็นคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ภายใต้กรอบ “โตไปไม่โกง” ด้านผลผลิต ผู้บริหาร ครูแกนนำ นักเรียนแกนนำ นำองค์ความรู้ด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันและถ่ายทอดเผยแพร่องค์ความรู้ในการมีส่วนร่วมขยายผลสู่โรงเรียนอื่น

2. ผลการหาวิธีการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้จากการยืนยันว่าใช้ได้ ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ จากผลการวิจัยมีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

2.1 ด้านโรงเรียน มี 7 วิธีการ ได้แก่ 1) โรงเรียนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมปลอดภัย สร้างศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแหล่งเรียนรู้ปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน 2) โรงเรียนจัดทำแผนปฏิบัติการโรงเรียนคุณธรรม และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีแบบแผน 3) โรงเรียน

กำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ร่วมกับทุกฝ่ายในโรงเรียนและให้บุคลากรปฏิบัติตาม 4) โรงเรียนจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านคุณธรรมและเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ 5) โรงเรียนสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม โดยนำนักเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลงานกับโรงเรียนใกล้เคียงและนำนักเรียนเข้าร่วมอบรมธรรมะเป็นประจำทุกปี 6) โรงเรียนผ่านการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสจากภาครัฐ โดยดำเนินการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการประเมิน และ 7) โรงเรียนสร้างการยอมรับด้วยการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว และได้รับรางวัลที่เกี่ยวข้องกับด้านคุณธรรม ซึ่งวิธีการนี้มุ่งพัฒนาด้านโรงเรียนในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียน มีการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมของโรงเรียน จัดทำแผนพัฒนาด้านคุณธรรมที่เป็นระบบต่อเนื่องมีการสรุปรายงานผลตามแผน นำผลการรายงานมาวิเคราะห์และพัฒนา และสร้างการยอมรับด้วยการยกระดับคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 4 ดาว เพื่อเป็นวิธีการปฏิบัติในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ สอดคล้องกับที่สมกิต บุญยะโพธิ์ (2559: 315) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เป็นเลิศ พบว่า 1) องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู การวางแผนกลยุทธ์ การบริหารทรัพยากรบุคคลกระบวนการบริหารจัดการและความคาดหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน และ 2) รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เป็นเลิศ มีความสัมพันธ์กัน โดยองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อองค์ประกอบด้านความคาดหวังต่อความสำเร็จของผู้เรียน

2.2 ด้านผู้บริหาร มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีความรู้ด้านคุณธรรม โดยเป็นวิทยากรและเป็นผู้นำด้านคุณธรรมให้แก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน 2) ผู้บริหารจัดทำโครงสร้างการบริหารงานด้านคุณธรรม โดยสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม รวมถึงสร้างคนดี ภายใต้กระบวนการ PDCA อย่างเป็นระบบ 3) ผู้บริหารปฏิบัติตามคู่มือและแนวปฏิบัติของโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มีความโปร่งใส โดยเผยแพร่ผลงานของโรงเรียนด้านคุณธรรม ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อออนไลน์และ 4) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และได้รับการยอมรับจากสังคมด้านคุณธรรมและด้านต่าง ๆ ซึ่งวิธีการนี้มุ่งพัฒนาผู้บริหารให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะของผู้บริหารรวมถึงกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของพงษ์พันธ์ ดิยะบุตร (2562: 138) ที่ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม พบว่า แนวทางพัฒนา

การดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 โรงเรียนมีกิจกรรมการดำเนินงาน ประชุมระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูและนักเรียนแกนนำ เพื่อร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติงานประจำปีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ด้านที่ 2 ผู้บริหารโรงเรียนใช้กระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตาม รายงานผลและนำผลการดำเนินงานมาวางแผนการพัฒนาในปีต่อไป ด้านที่ 3 ครูออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณธรรมให้ผู้เรียน โดยผ่านโครงงานคุณธรรม และด้านที่ 4 นักเรียน ครูและนักเรียนทำกิจกรรมร่วมกันแลกเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดี และแนวทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ควรพัฒนา

2.3 ด้านครู มี 7 แนวทาง ได้แก่ 1) ครูมีความเข้าใจด้านคุณธรรม โดยผ่านการอบรมจากหน่วยงานต้นสังกัด พร้อมทั้งศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่เป็นต้นแบบและลงมือปฏิบัติจริงในโรงเรียน 2) ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อ นำไปบูรณาการกับคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลด้านคุณธรรมอย่างหลากหลาย และนำไปปรับปรุงพัฒนานักเรียน 3) ครูประชุมร่วมกับผู้บริหาร และนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจและดำเนินการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน สร้างแกนนำครูนักเรียนในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมอัตลักษณ์ภายในโรงเรียน 4) ครูสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วม โดยการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย จัดนิทรรศการแสดงผลการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ 5) ครูมีผลงานและจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงานการพัฒนาคุณธรรมอัตลักษณ์ร่วมกับบุคลากรทั้งในและนอกสถานศึกษา 6) ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านความพอเพียง ความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย และ 7) ครูทุกคนได้รับการยอมรับและเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม โดยได้รับรางวัลด้านครูชนคนคุณธรรมและด้านต่าง ๆ ตั้งแต่รางวัลระดับสถานศึกษาจนถึงระดับประเทศ ซึ่งวิธีการนี้มุ่งพัฒนาครู เสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมตามของครูคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้มีสื่อ นวัตกรรม วัดและประเมินผลด้านคุณธรรม นำผลการประเมินไปปรับปรุงพัฒนานักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวีระพงศ์ ถิ่นแสนดี (2559: 157) ที่ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โดยกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โรงเรียนสิงห์สะอาด อำเภอเสนาห์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การประชุมและการอบรมเชิงปฏิบัติการ ทำให้ครูผู้ปฏิบัติการสอนส่วนมากเกิดความตระหนักในปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม และเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเพื่อให้กิจกรรมการพัฒนานักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

2.4 ด้านนักเรียน มี 6 แนวทาง ได้แก่ 1) นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมอัตลักษณ์ โดยการประชุมระดมสมองกับผู้บริหารและคณะครูในโรงเรียนเพื่อค้นหา

และปฏิบัติตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน 2) นักเรียนจัดทำโครงการคุณธรรมอย่างอิสระตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน จัดนิทรรศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเผยแพร่ผลงานในรูปแบบเอกสารแผ่นพับ ไลน์กลุ่มแต่ละชั้นเรียน และเฟสบุ๊กของโรงเรียน 3) นักเรียนปฏิบัติตามคุณธรรมอัตลักษณ์ ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณธรรมอัตลักษณ์ตามที่สถานศึกษากำหนด ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของนักเรียนทั้งหมด ได้รับรางวัลต่าง ๆ จนเป็นที่การยอมรับของชุมชน 4) นักเรียนเป็นผู้มีอุดมการณ์ มีความรับผิดชอบต่อการทำงานจนสำเร็จ รวมทั้งเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีนำเสนอผลงานด้านคุณธรรมกับโรงเรียนเครือข่ายคุณธรรมอย่างมุ่งมั่นและตั้งใจ 5) นักเรียนจัดตั้งกลุ่มตามความสนใจในการจัดทำโครงการคุณธรรมภายใต้คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน นักเรียนแกนนำขยายผลการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านคุณธรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และ 6) นักเรียนในโรงเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนเพิ่มขึ้น และนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ซึ่งวิธีการนี้มุ่งพัฒนาและส่งเสริมให้มีความสำคัญของนักเรียนในการเข้าร่วมการจัดกิจกรรมโรงเรียนคุณธรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อมรรรัตน์ วงศ์ศรียา (2562: 232) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.: กรณีโรงเรียนบ้านนาแม่ต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.: กรณีโรงเรียนบ้านนาแม่ตพัฒนาทั้ง 3 ด้านในวงรอบที่ 1 ใช้ 5 กิจกรรมประกอบด้วย 1) โครงการคุณธรรม 2) กิจกรรมพี่แกนนำสอนน้องทำดี 3) กิจกรรมสอดแทรกคุณธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ 4) กิจกรรมอบรมจิตพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมวันสุดสัปดาห์ 5) กิจกรรมพบพระพบธรรมในวงรอบที่ 2 ใช้ 4 กิจกรรมประกอบด้วย 1) โครงการคุณธรรม 2) กิจกรรมพี่แกนนำสอนน้องทำดี 3) กิจกรรมสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ 4) กิจกรรมอบรมจิตพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมวันสุดสัปดาห์ โดยเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้แก่นักเรียน ผลการติดตามการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.: กรณีโรงเรียนบ้านนาแม่ต ในวงรอบที่ 1 และวงรอบที่ 2 ทำให้นักเรียนโรงเรียนบ้านนาแม่ต มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยและมีจิตสาธารณะมากขึ้นกว่าก่อนการพัฒนา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 สรุปสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ คือ 1.1) ด้านโรงเรียน มี 7 วิธีการ 1.2) ด้านผู้บริหาร มี 4 วิธีการ 1.3) ด้านครู มี 7 วิธีการ และ 1.4)

ด้านนักเรียน มี 6 วิธีการ 2) ผลการหาวิธีบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ได้จากการยืนยันว่าใช้ได้ ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ คือ 2.1) ด้านโรงเรียน มี 7 วิธีการ 2.2) ด้านผู้บริหาร มี 4 วิธีการ 2.3) ด้านครู มี 7 วิธีการ และ 2.4) ด้านนักเรียน มี 6 วิธีการ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย 1) **ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า การปฏิบัติที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแบบปฏิบัติการที่เป็นเลิศของการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ที่ค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศตามบริบทของสถานศึกษา 1.2) จากผลการวิจัยที่พบว่า การหาวิธีบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 วิธีการ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแนวทางการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณธรรมไปใช้เป็นแนวทางเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมสู่ความเป็นเลิศ 2) **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1) ควรมีการศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษาอื่น 2.2) ควรมีการศึกษารูปแบบการรวมกลุ่มการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียนคุณธรรม ในการบริหารโรงเรียนคุณธรรมสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษาอื่น 2.3) ควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาในการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศในด้านอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จักรี วงศ์อักษร. (2562). ประสิทธิภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปัญญาเดช พันธุ์วัฒน์. (2560). การติดตามประเมินผลและสังเคราะห์องค์ความรู้โครงการโรงเรียนคุณธรรมในสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน, 10(1), 123-169.
- พงษ์พันธ์ ดิยะบุตร. (2562). การศึกษาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร

- มหบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. ภารดี อนันต์นาวิ. (2551). หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มนตรี จำกัด.
- วีระพงษ์ ถิ่นอาสา. (2559). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโดยกระบวนการเรียน การสอนแบบบูรณาการ โรงเรียนสิงห์สะอาด อำเภอเสด็จสิงห์ จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2560). คู่มือปฏิบัติโรงเรียนคุณธรรม. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สมกิต บุญยะโพธิ์. (2559). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปี บประมาณ 2566. สกลนคร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมโรงเรียน คุณธรรม สพฐ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุภาวงศ์ จันทวานิช. (2561). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรรัตน์ วงศ์ศรียา. (2562). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.: กรณีโรงเรียนบ้านนาแมด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.